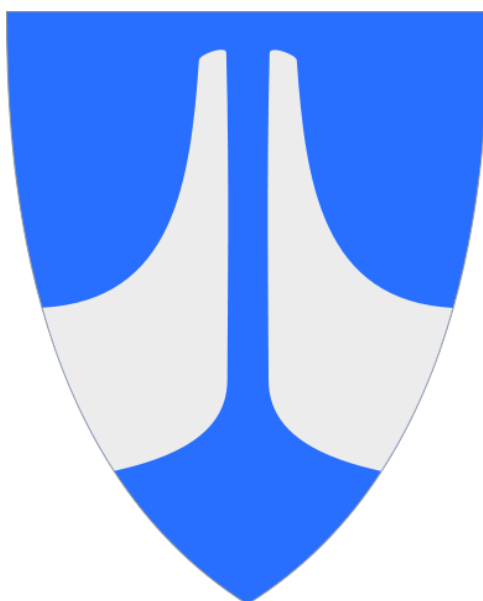

HOVUDPLAN VASSFORSYNING HERØY KOMMUNE

med hovuvekt på:

FRAMTIDIG ORGANISASJONSSTRUKTUR

Sist revidert 04.06.2015

Forord

Dette dokumentet utgjør Hovudplan for vassforsyninga i Herøy kommune for planperioden 2015 -2025. Formålet med planen er primært å avklare framtidig organisering av vassforsyninga i kommunen. Øvrige tema som til dømes dagens vassverkstatus, satsingsområde eller evt. konkrete utbyggingstiltak vil verte behandla på eit overordna nivå og i høve til den interesse dette har for organisasjonsspørsmålet.

Som grunnlag og rammer for planarbeidet har formannskapet i møte den 01.07.2014 gjort slikt vedtak:

Formannskapet vedtek at det vert starta opp arbeid med revidering av den kommunale hovudplanen for vassforsyninga. Dei private vasslaga/-verka vil vere sentrale partar i dette planarbeidet og skal involverast aktivt under heile planprosessen.

Planen skal ha status som ein temaplan og med klar hovudvekt på vurdering av den framtidige organiseringa av vassforsyninga. I planen må elles overordna mål samt status og utfordringar knytt til dagens vassforsyning vektleggast. Val av tema og detaljeringsgraden for dei ulike tema skal for øvrig avgrensast til det som er naudsynt som grunnlag for ei tilfredsstillande organisasjonsvurdering.

Med tilvising til at all vassforsyning fram til no har vore privat organisert i ulike andelslag har det vore lagt spesiell vekt på å halde seg på eit svært overordna nivå og ikkje gå inn på forhold som går for tett inn på driftsliknande ansvarsområde. Ei anna viktig forutsetning for hovudplanarbeidet, slik dette også går fram av formannskapsvedtaket, har vore å bidra til ei grundig drøfting og avklaring omkring framtidens organisering av vassforsyninga i kommunen.

Som temaplan i det kommunale plansystemet vil Hovudplan for vassforsyning vere underordna kommuneplanen og kommuneplanen sin arealdel og har såleis ikkje nokon sjølvstendig status/verknad i forhold til arealbruk.

Hovudplanen er utarbeidd av Utviklingsavdelinga. I startfasen av planarbeidet vart det halde eit fellesmøte der vasslaga/-verka var invitert og der formålet var å orientere om og få innspel på den foreståande prosessen. Etter dette er det halde enkeltvise møte med kvart vasslag/-verk for å få innblikk i status og utfordringar slik dei sjølve vurderar det.

Innhald:

1 INNLEIING	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Rammevilkår	7
1.3 Dagens vassverkstatus	9
1.4 Avgrensing av tema for hovudplanen	10
2 MÅL OG HOVUDUTFORDRINGAR	11
2.1 Hovudmål 1: Nok vatn	11
2.2 Hovudmål 2: Godt vatn	11
2.3 Hovudmål 3: Sikker forsyning	12
2.4 Hovudmål 4: Økonomisk forsvarlege rammer	12
2.5 Hovudmål 5: Optimal bruk av vassressursane	12
2.6 Hovudmål 6: Vatn til alle delar av kommunen	12
3 VASSKJELDER OG VASSBEHANDLING	13
3.1 Vasskjelder	13
3.2 Vassbehandling	15
3.3 Krisevassforsyning	15
4 TRANSPORTSYSTEM	16
4.1 Herøy Vasslag SA	16
4.2 Moltustranda Vassverk SA	16
4.3 Stemmedal Vasslag SA	17
4.4 Nerlandsøy Vasslag SA	17
4.5 Kvalsvikøy Vassverk SA	17
4.6 Runde Vassverk BA	18
5 KAPASITET, FORBRUK OG LEKASJAR	19
6 AVGIFTER	21
7 ORGANISERING AV VASSFORSYNINGA	22
7.1 Dagens organisering	22
7.2 Samarbeid kommune – vasslag/vassverk	22
7.3 Utfordringar	23
7.4 Alternative organisasjonsmodellar	24
8 VURDERING OG KONKLUSJON	27
8.1 Vasslaga/-verka sine vurderingar	27
8.2 Kommunen sine vurderingar	28
8.3 Konklusjon/tilråding	31

1 INNLEIING

1.1 Bakgrunn

Vassforsyninga i Herøy har frå den første starten på 50-talet vore etablert som private andelsvassverk og situasjonen er vel i prinsippet den same i dag sjølv om det har skjedd ein del organisatoriske endringar. Det første initiativet til å sjå samla på vassforsyninga i Herøy skjedde etter det ein kan sjå i samband med førebuande arbeid for ein generalplan for Herøy for perioden 1983-1993. Arbeidet med generalplanen vart ikkje ført til vegg ende, men det vart utarbeidd sektorprogram for ein del ulike område, her under for vassforsyninga.

«Vassforsyningskartet» såg på dette tidspunkt ut som følgjer (vasskjelde eller nedslagsfelt i parantes):

- Leikanger Vassverk (Trangedalen)
- Stemmedal Vasslag (Stemmedalsvatnet)
- Moltustranda Vassverk (Mørkevatnet)
- Svartevatn Vassverk (Svartevatnet)
- Sævik Vassverk (Sævikvatnet)
- Bergsøy Vasslag (Mørkevatnet/Vikevatnet)
- Nerlandsøy Vasslag (Børdalen)
- Kvalsvikøy Vassverk (Fossedalen)
- Runde Vassverk (oppkome med mindre magasin)

Når det galdt organiseringa av vassforsyninga vart det den gong konkludert med at organisasjonsforma til vassverka hadde vore tilfredsstillande fram til i dag, men at nye utfordringar ville krevje eit samarbeid og ei koordinering som vassverka i si noverande form ikkje var bygt for å takle.

Utbygginga av dei ulike element innan vassforsyninga hadde nokså konsekvent vorte delfinansiert gjennom statlege og kommunale tilskot. Etter kvart vart det eit stadig strengare krav om at statlege tilskot berre kunne gjevast under forutsetning av at utbyggingstiltaka hadde basis i ein samla og forpliktande plan for vassforsyninga.

Arbeidet med ein Hovudplan for vassforsyninga i Herøy vart starta opp i 1987 med basis i formannskapsvedtak i F-sak 116/87. Østlandskonsult AS vart vald som konsulent for arbeidet og planrapport låg føre i november 1990. I denne rapporten vart det mellom anna tilrådd at den framtidige vassforsyninga i Herøy skulle baserast på 1 hovudvassverk med forsyning frå 2 kjelder, Mørkevatn og Stemmedalsvatn og at det dessutan skulle gjerast nærare vurderingar om bruk av grunnvatn for ein del utvalde delar av kommunen.

Etter ein høyringsrunde lokalt, regionalt og statleg (Statens institutt for folkehelse) sluttbehandla kommunestyret hovudplanen den 29.11.91 (K-sak 107/91). Som del

av hovudplanen var det også utarbeidd ein kostnadsoversikt for pårekna vassforsyningsinvesteringar og med ein tilhøyrande prioritert handlingsplan.

I godkjenningsvedtaket gjorde kommunestyret det klart at kommunen ikkje hadde teke stilling til den endelege organisasjonsforma for den framtidige vassforsyninga i Herøy, men at tilskotspolitikken skulle nyttast som eit aktivt styringsmiddel for gjennomføring av hovudplanen og intensjonane i denne.

Som ein del av arbeidet med hovudplanen gjorde NGU (Norges Geologiske Undersøkelse) på slutten av 80-talet hydrogeologiske undersøkingar med sikte på å få vurdert mulegheitene for grunnvatn som forsyning i nokre utvalde deler av kommunen. Dette resulterte i at det tidleg på 90-talet vart etablert komplette vassforsyningsanlegg basert på grunnvatn både for Nerlandsøy Vasslag og Kvalsvikøy Vassverk.

I 2003 vart Svartevatn Vasslag slått saman med Bergsøy Vasslag som samstundes endra namn til Herøy Vasslag BA. Etter dette har også Sævik Vassverk gått saman med og vorte ein del av Herøy Vasslag. No nyleg har for øvrig Stemmedal Vasslag og Leikanger Vassverk gått saman til ei organisatorisk eining. Namnet på det nye vassverket er framleis Stemmedal Vasslag SA.

På dei vel 30 åra som er omfatta av dette historiske tilbakeblikket, er talet på vassverk redusert frå 9 til 6, men organisasjonsforma (privat) er framleis den same. Samstundes er tidlegare opne vasskjelder som Trangedalen (Leikanger), Svartevatnet (Svartevatn), Sævikvatnet (Sævik), Børdalen (Nerlandsøy) og Fossedalen (Kvalsvikøy) tekne ut av bruk. Som ein følgje av denne prosessen framstår no Herøy Vasslag SA og Stemmedal Vasslag SA i stadig større grad som «hovudvassverka» i kommunen.

Sjølv om det har skjedd svært mykje positivt på vassforsyningssektoren i løpet av desse åra så er på mange måtar dei prinsipielle utfordringane dei same i dag. Samanslåinga av vasslag/-verk kan vel sjåast på som ein følgje av desse utfordringane. Vassforsyning inngår som del av den grunnleggande infrastrukturen i eit moderne samfunn og kompetansekravet knytta til produksjon og leveranse av dette viktige næringsmiddelet har berre auka. Dette inneber mellom anna fortløpande krav til planlegging og gjennomføring av nye utbyggingstiltak. Med bakgrunn i mandatet for utgreiinga vil imidlertid det alt vesentlege av dei konklusjonane som må trekkast i samband med rulleringa av hovudplanen gå på spørsmål knytta til kva for framtidig organisering av vassforsyninga som må på plass for å møte dei ovannemnde utfordringane.

1.2 Rammevilkår

Forskrift om vassforsyning og drikkevatt (Drikkevassforskrifta), sist endra 05.03.2012, er det viktigaste dokumentet for ein vassverkeigar. Forskrifta gjer vassverkeigaren ansvarleg for sikker leveranse av eit hygienisk trygt og bruksmessig godt vatn i tilstrekkelege mengder og regulerar mellom anna følgjande forhold:

- Forbod mot forureining av vassforsyningssystem og vassverkeigar si plikt til å verne drikkevasskjelder mot forureining.
- Godkjenning av vassverk der både godkjenninga og løpande tilsyn er tillagt Mattilsynet.
- Tryggleik og beredskap der vassverkeigar er pålagt å gjennomføre naudsynte tiltak for å kunne levere tilstrekkelege mengder vatn både ved normal drift og under kriser.
- Vasskvalitet med krav til parametrar. Forskrifta set grenseverdier for meir enn 50 ulike parametrar og klargjer korleis vasskvaliteten skal kontrollerast ved jamnleg prøvetaking og analyser. Det er sett konkrete krav til vasskvaliteten som vert levert forbrukar.
- Vassbehandling og bruk av kjemikalie.
- Internkontroll. Vassverkeigar skal etablere og føre internkontroll for å kunne etterleve drikkevassforskrifta.
- Opplysningsplikt der vassverkseigar uoppfordra pliktar å gi informasjon til mottakarane av vatnet ved endringar eller når det oppstår helsemessig risiko ved vasskvaliteten.

I tillegg til dette er det også ei rekkje andre lover, forskrifter og direktiv som har betydning for vassforsyninga. Nedanfor er nokre av dei viktigaste opplista og kommentert nærare.

Vassressurslova

Denne lova omhandlar mellom anna konsesjonspliktige tiltak, vassuttak, minstevassføringar, erstatningsansvar og ekspropriasjon.

Damsikkerheitsforskrifta

Denne forskrifta er heimla i Vassressurslova. Forskrifta inneheld ei rekkje reglar knytta til klassifisering, sikkerheit, planlegging, dimensjonering, bygging og drift av damanlegg.

EU`s vassressursdirektiv

Direktivet har som formål å verne og forbetre vasskvaliteten i vassdrag og grunnvatn. Når det gjeld vassforsyninga er det særleg kjelda og uttak frå denne som vert direkte berørt av dette direktivet.

EU`s drikkevassdirektiv

Direktivet set konkrete krav til kvaliteten på drikkevattnet og er for øvrig implementert i den norske drikkevassforskrifta.

Brann- og eksplosjonsvernlova

Lova gir grunnlaget for mellom anna vassverkeigar sine plikter i forhold til sløkkevatn frå vassleidningsnettet. Tilhøyrande forskrift og rettleiar gir nærare omtale om dette temaet.

Vass- og avløpsanleggslova

Vassforsyningsgebyr vert fastsett etter reglane i denne lova samt del 4A i forureiningsforskrifta. Eit anna forhold som kan vere verdt å merke seg er at § 1 i lova slår fast at nye vassforsyningsanlegg skal vere eigd av kommunar. Eksisterande anlegg kan berre seljast eller evt. overdragast til kommunar og etter § 2 i lova skal vesentleg utviding eller samanslåing av eksisterande private anlegg berre kunne skje etter godkjenning frå kommunen.

Teknisk forskrift (TEK) og rettleiar til PBL

Forskrifta og rettleiaren inneheld funksjonskrav og tekniske krav til vassforsyningsanlegg.

IK-MAT forskrift

Forskrifta skal sikre ein systematisert internkontroll for verksemder som kjem inn under bestemmelsane i næringsmiddelovgivinga. I dette inngår naturleg nok produksjon av drikkevatn.

HMS-forskrifta

Forskrifta gjeld gjennomføring av internkontroll for å sikre at reglane i Arbeidsmiljølova vert haldne.

Helseberedskapslova

Forskrifta set krav til vassverkeigar om å utarbeide beredskapsplanar for å kunne handtere uønska hendingar. Beredskapsplanane skal utarbeidast på grunnlag av gjennomført ROS-analyse for vassverket.

1.3 Dagens vassverkstatus

Som følgje av strukturendringane med reduksjon frå 9 til 6 vassverk som er omtala tidlegare i innleiinga, kan dagens organisatoriske status med tilhøyrande kjelde og forsyningsområde kort oppsummerast som følgjer:

- **Herøy Vasslag SA** med Mørkevatnet som kjelde og forsyningsområde beståande av Bergsøya, Leinøya (utanom Bø/Sande), Remøya og Notøy.
- **Stemmedal Vasslag SA** med Stemmedalsvatnet som kjelde og forsyningsområde beståande av Leikong (utanom Jøsok/Voldnes), Myrvåg og Tjørnvåg til og med Sandvika. Sistnemnde har grunnvassanlegg.
- **Moltustranda Vassverk SA** med Mørkevatnet som kjelde og Moltustranda som forsyningsområde.
- **Nerlandsøy Vasslag SA** med grunnvassanlegg i fjell og Kvalsund, Koparstad og Teige som forsyningsområde.
- **Kvalsvikøy Vassverk SA** med grunnvassanlegg i fjell og med Kvalsvika som forsyningsområde.
- **Runde Vassverk BA** med vatn frå brønn med tilsig frå ura ovanfor Rundegardane og med ein avgrensa del av busetnaden omkring hamna som forsyningsområde.

1.4 Avgrensinga av tema for hovudplanen

For ein kommune der all vassforsyning er privat, vil det frå kommunen si side måtte verte ei anna tilnærming til kva tema som skal utgreiast og detaljeringsgraden av dei ulike tema samanlikna med at kommunen også hadde det heile og fulle driftsansvaret for vassforsyninga. Kommunen har det overordna ansvaret, men i det daglege er det vassverkeigaren som har ansvaret for at vassverket har naudsynte godkjenningar og vert drifta i samsvar med drikkevassforskrifta.

Ovannemnde inneber mellom anna at målsetjingskapitlet vil måtte innehalde relativt generelle og overordna mål og at detaljmål utover dette i tilfelle må kome på plass gjennom innspel frå dei ulike vassverka. Kapitla om **Vasskjelder og vassbehandling** samt **Transportsystem** gir ein grovoversikt over hovudsystema. Under tiltaksvurderingane er det ført opp prosjekt som etter vasslaga/-verka sine vurderingar er naudsynte eller ønskjelege å få gjennomført dei næraste åra. Frå kommunen si side er det ikkje teke stilling til dei vurderingane som her kjem fram og det er heller ikkje gjennomført kostnadskalkyler for dei ulike prosjekta/tiltaka.

Kap. 5 om **Kapasitet, forbruk og lekkasjar** viser status på dei respektive områda basert på opplysningar frå vasslaga/-verka og det er ikkje gjort berekningar ut over dette for evt. å kvalitetssikre dei opplysningane som er vanskelegast målbare. Når det gjeld kap. 6 om **Avgifter** så er dette i all hovudsak ein samanliknande statusoversikt over gjeldande avgiftsnivå for dei ulike vasslaga/-verka.

Dei seinare års stadig aukande krav til vassforsyninga har i høgste grad aktualisert spørsmål knytta til organisering og drift av vassverka. Sjølv om temaet frå tid til anna har vore drøfta i kommunale fora, har det så langt ikkje vore nokon konkret og reell tilnærming til organisasjonsspørsmålet. Dei siste års gjennomførte strukturendringar er imidlertid eit klart teikn på at utviklinga går i retning av større einingar som på ein betre måte kan møte utfordringane knytta til planlegging og drift av vassverk. Ved rulleringa av hovudplanen er det framtidens organisering av vassforsyninga som vil vere hovudtema, noko som er i samsvar med oppdraget formannskapet har gitt som grunnlag for hovudplanrulleringa.

2 MÅL OG HOVUDUTFORDRINGAR

For kommunen vil det vere eit overordna mål å legge til rette for/medverke til ei organisering og drift av vassforsyninga som sikrar at befolkning og næringsliv har sikre leveransar av godt og nok vatn og som gir tilfredsstillande beredskap for uttak av brannvatn.

I kommuneplanen 2013 – 2025 er det i handlingsplanen til samfunnsdelen uttalt at kommunen skal vurdere ei organisatorisk overtaking av vassverka. Det overordna målet ovanfor vil imidlertid gjelde uavhengig av om drifta fortsatt vert å basere på private vasslag/-verk eller om dei skal overtakast av kommunen og driftast i kommunal regi.

For å kunne nå det overordna målet er ein avhengig av å spesifisere ein del hovudmål med tilhøyrande delmål. Nedanfor er det opplista nokre viktige hovudmål. Med bakgrunn i dagens organisering vil imidlertid dei tilhøyrande delmåla måtte verte dei einskilde vassverka sin arbeidsreiskap.

2.1 Hovudmål 1: Nok vatn

All busetnad, industri, handel/service og andre verksemdar innanfor eit vasslag/-verk sitt definerte forsyningsområde skal kunne knyte seg til vasslaget/-verket og få levert nok vatn. Tilsvarande gjeld for planlagt bustadbygging, industriutbygging og anna utbygging i samsvar med kommuneplanen.

Hovudutfordring(ar): Einskilde deler av kommunen har ikkje tilgang på vatn frå organiserte vasslag/-verk. For større samanhengande område gjeld dette i hovudsak Jøsok/Voldnes på Gurskøya, Bø/Sande på Leinøya og store deler av Runde. Dette inneber også ei utfordring i beredskapssamanheng.

2.2 Hovudmål 2: Godt vatn

Alle vasslaga/-verka i kommunen skal til ei kvar tid levere vatn av tilfredsstillande kjemisk/fysikalsk og bakteriologisk kvalitet.

Hovudutfordring(ar): Sett frå ein helsemessig synsstad leverer vel alle vasslaga/-verka vatn av tilfredsstillande kvalitet, men Stemmedal Vasslag har i fleire år slite med for høge fargetal. Gjennom den pågåande utbygginga av nytt rensaneanlegg forutset ein at også den sistnemnde utfordringa kan løysast.

2.3 Hovudmål 3: Sikker forsyning

Alle abonnentar skal i alle situasjonar vere rimeleg godt sikra tilførsel av både nok og godt vatn. Sikker vassforsyning omfattar i denne samanheng både sikring av tilførselen og sikring av hygienisk tilfredsstillande vatn.

Hovudutfordring(ar): Som følgje av mykje gamalt leidningsnett (eternittleidningar frå 60- og 70-talet) med gjentakande leidningsbrot har leveringssikkerheita tidvis vore eit problem. Også her er det Stemmedal Vasslag (inkl. tidlegare Leikanger Vassverk) som dei seinare år har hatt dei største utfordringane. Pågåande utskiftingar av store deler av leidningsnettet vil venteleg betre også desse forholda. Vidare framover vil det ligge ei ytterlegare utfordring for leveringsberedskapen gjennom å sikre alternative leveransmulegheiter ved ringleidningar, samanknytning av dei ulike vassverka sine leidningsnett m.v.

2.4 Hovumål 4: Økonomisk forsvarlege rammer

Vassforsyninga skal vere sjølvfinansierande gjennom at inntektene frå tilknytings- og vassavgifter over tid skal dekke årlege driftsutgifter inkl. kapitalkostnader.

Hovudutfordring(ar): For nokre av vasslag/-verka har avgiftsnivået over tid lege for lavt. Dette har resultert i manglande mulegheiter for sikker drift, utsetjing av naudsynte utbyggings-/utbetringstiltak og gjort det naudsynt for kommunen å bidra gjennom tilskot og garantiar for at større prioriterte «løft» skulle kunne takast.

2.5 Hovudmål 5: Optimal bruk av vassressursane

Dei opne vasskjeldene skal vere sikra på ein slik måte at det ikkje oppstår bruksmessige konflikter korkje til bruken av sjølve vatnet eller til aktivitetar i nedslagsfeltet.

Hovudutfordring(ar): Dei viktigaste vasskjeldene må sikrast gjennom klausulering av nedslagsfelta og om naudsynt ved gjerding kring inntaksområda.

2.6 Hovudmål 6: Vatn til alle delar av kommunen

Alle deler av kommunen skal i prinsippet ha tilgang på god og sikker vassforsyning enten dette skjer via vasslag/-verka eller gjennom tenlege alternative løysingar.

Hovudutfordring(ar): Det må vere eit langsiktig mål at alle deler av kommunen skal ha sikker vassforsyning. Der kost/nytte-vurderingar tilseier at ein fortsatt skal nytte alternative forsyningsmåtar i lang tid framover, vil tiltak som sikrar tilfredsstillande brannberedskap (tankbil m.v.) ha høg prioritet.

3 VASSKJELDER OG VASSBEHANDLING

3.1 Vasskjelder

Innleiingsvis kan nemnast at utanom hovudkjeldene vert det i planen lagt følgjande definisjonar til grunn når det gjeld andre/alternative kjelder:

- **Reservekjelde** er ei vasskjelde som oppfyller alle krava i drikkevassforskrifta og som kan nyttast som alternativ til/supplering av vassverket si hovudkjelde.
- **Krisevasskjelde** er ei vasskjelde som kan nyttast når den ordinære vassforsyninga sviktar og alternativet er at heile eller deler av forsyninga sviktar. Krisevatn skal vere hygienisk eller helsemessig trygt, men treng for øvrig ikkje oppfylle alle andre kvalitetskrav.

Mørkevatnet

Mørkevatnet på Gurskøya er vasskjelde for Herøy Vasslag SA og Moltustranda Vassverk SA. Vatnet ligg på kote 310 moh, har ei utstrekning/overflate på 285 da og eit nedslagsfelt på 2,3 km². Nedslagsfeltet er eigentleg noko større enn dette sidan ein mindre og ikkje medrekna del av tilrenningsområdet ligg i Sande kommune. Største målte djupne i vatnet er på 26 m, 60-70 % av vatnet er djupare enn 10 m medan om lag 40 % er djupare enn 15 m.

Nedslagsfeltet er definert som fjell-/naturområde, det er i kommuneplanen avsett til LNF-formål og bandlagt som nedslagsfelt for drikkevasskjelde og det ligg føre underteikna klausuleringsavtale med grunneigarane når det gjeld bruken av vatnet og nedslagsfeltet. Det er ein viss turaktivitet i området og det vert også til ein viss grad nytta som beiteområde for sau.

Den kjemisk/fysikalske kvaliteten på Mørkevatnet (råvatnet) har vore vurdert som god, men vatnet kan tidvis har noko høgt fargetal. I samband med dei utrekningar som vart gjort ved utarbeiding av tidlegare hovudplan vart kapasiteten vurdert som tilstrekkeleg til forsyning av heile kommunen.

Moltustranda Vassverk SA rår ikkje over reservekjelde medan Herøy Vasslag SA har definert Stemmedal Vasslag som si reservekjelde. Vikevatnet på Bergsøya er krisevasskjelde for Herøy Vasslag SA.

Stemmedalsvatnet

Stemmedalsvatnet, som også ligg på Gurskøya, er vasskjelde for Stemmedal Vasslag SA. Etter nyleg samanslåing inkluderar dette også tidlegare Leikanger Vassverk.

Vatnet ligg på kote 92,5 moh, har ei utstrekning/overflate på 150 da og eit nedslagsfelt på 2,3 km². Gjennomsnittsdjupna i vatnet er anslått til mellom 10 og 15 meter og om lag 50 % er vurdert som djupare enn 10 m.

Nedslagsfeltet består hovudsakleg av lyngkledd utmark og fjell i dagen, det er i kommuneplanen avsett til LNF-formål og bandlagt som nedslagsfelt for drikkevasskjelde, men vatn og nedslagsfelt er ikkje formelt klausulert. På tilsvarande måte som for Mørkevatnet er det også her ein viss lokal turaktivitet samt at området i noko grad vert nytta i beitesamanheng.

Den kjemisk/fysikalske kvaliteten på Stemmedalsvatnet (råvatnet) er vurdert som rimeleg god, men vatnet har mellom anna for høgt fargetal og for lav PH. I samband med dei utrekningar som vart gjort ved utarbeiding av tidlegare hovudplan vart kapasiteten vurdert som tilstrekkeleg, også i forhold til sitt no utvida forsyningsområde.

Stemmedal Vasslag SA rår ikkje over krisevasskjelde, men har definert Herøy Vasslag som si reservekjelde.

Vikevatnet

Vikevatnet på Bergsøya er krisevasskjelde for Herøy Vasslag SA. Vatnet ligg på kote 122 moh, har eit magasinivolum på 154000 m³ og eit nedslagsfelt på 0,37 km².

Nedslagsfeltet består hovudsakleg av lyngkledd utmark og fjell i dagen, det er i kommuneplanen avsett til LNF-formål og bandlagt som nedslagsfelt for drikkevasskjelde. Området vert svært mykje nytta i tursamanheng. Det forelegg avtale med grunneigarane om uttak av vatn, men vatn og nedbørsfelt er ikkje formelt klausulert.

Både den bakteriologiske og den kjemisk/fysikalske kvaliteten på Vikevatnet (råvatnet) er variabel og ofte utilfredsstillande.

Grunnvassforsyning

Det er ei rekkje verksemdar og husstandar i kommunen, åleine eller i fellesskap, som har grunnvatn som vassforsyningskjelde. I vassverkregi har ein imidlertid berre 3 anlegg. Dette gjeld Nerlandsøy Vasslag SA, Kvalsvikøy Vassverk SA samt eit anlegg på Sandvikskaret på Gurskøya. Sistnemnde ligg innanfor Stemmedal Vasslag SA sitt forsyningsområde.

Nerlandsøy Vasslag SA får forsyninga frå i alt 9 brønner i fjellsida oppover mot og langs vegen til Teigetua. Vatnet vert samla i høgdebasseng på om lag kote 109 moh (normal vasstand) før det via UV-rensing går vidare til forsyningsområda på Kvalsund, Teige og Koparstad.

Kvalsvikøy Vassverk SA får forsyninga frå i alt 8 brønner i fjellsida nordvest for bygda. Vatnet vert samla i høgdebasseng på om lag kote 125 moh (normal vasstand) før det via UV-rensing går vidare til forsyningsområdet i Kvalsvika.

Stemmedal Vasslag SA sitt grunnvassanlegg på Sandvikskaret får forsyninga frå 2 brønner i området ovanfor skaret. Vatnet vert samla i høgdebasseng på om lag kote 95 moh (normal vasstand) før det går vidare til forsyningsområdet i Sandvika.

3.2 Vassbehandling

Samtlege vasslag/-verk har UV-rensing på råvatnet før det går ut på nettet til forbrukarane. Herøy Vasslag har i tillegg kloring (barriere nr. 2) før UV-rensinga. Ved bruk av Vikevatnet (krisevassskjelde for Herøy Vasslag) går vatnet via UV-anlegget. Ein viser forøvrig her til definisjonane under kap. 3.1 når det gjeld kvaliteten på vatn frå krisevassskjelde.

3.3 Krisevassforsyning

Herøy Vasslag er einaste vasslaget/-verket i kommunen med permanent krisevassforsyning. Nokre av dei andre vasslaga/-verka har avtale om bruk av brannvernet sin tankbil for forsyning i naudsituasjonar.

4 TRANSPORTSYSTEM

4.1 HERØY VASSLAG SA

Frå kjelda i Mørkevatnet går det hovudleidning via trykkutjammingskum (Bergsøykummen, 400 m³) i Moltubakkane til Herøyfjorden. Over Herøyfjorden går det 2 leidningar fram til UV-reanseanlegg og trykkregulering i Grønhaug. Frå anlegget i Grønhaug fordeler hovud- og greinleidningsnettet seg til dei ulike delane av Bergsøya. Ei rekkje pumpestasjonar syter for tilfredsstillande trykk til dei høgareliggande delane av busetnaden.

Frå Berge/Flusund vert så hovudleidninga vidareført over til Leinøya og opp Frøystadskaret til Frøystad, Torvik og Røyra. Hovudleidning frå Røyra til Jensholmen knyter Herøy Vasslag saman med leidningsnettet til Stemmedal Vasslag.

I området ovanfor Frøystadskaret (ved Svartevatnet) er det etablert høgdebasseng på 2250 m³ og der kotehøgda på topp vasstand ligg på 95 moh. Vidare går det også hovudleidning frå Nærøya via Leinebygda og Voldsund til Remøya.

Herøy Vasslag SA hadde pr. juni 2014 eit abonnenttal på 2335.

Tiltaksvurdering: Dei fleste av vasslaget sine utbyggingstiltak er retta mot å tilrettelegge for infrastruktur i kommunen sine utbyggingsområde.

Når det gjeld planar og øvrige tiltak har vasslaget til vurdering ei ny sjøleidning Fosnavåg – Sævik (evt. via Kvalsund), høgdebasseng i Myklebustdalen samt fortløpande arbeid med utskifting og standardheving av kummar.

4.2 MOLTUSTRANDA VASSVERK SA

Moltustranda vassverk har hovudleidninga frå Mørkevatnet til trykkutjammingskummen i Moltubakkane i fellesskap med Herøy Vasslag. Via UV-reanseanlegg etter kummen går så hovudleidninga ned til bygda og fordeler seg der både i vestleg og austleg retning.

Moltustranda Vassverk SA hadde pr. juni 2014 eit abonnenttal på 180.

Tiltaksvurdering: Av nært foreståande tiltak arbeider vassverket for tida med mellom anna fornying, oppgradering og supplering av brannkummar samt planar for ny hovudleidning frå samlekummen i Moltubakkane og til Øyralaks. Sistnemnde tiltak har samanheng med at Øyralaks er avhengig av vasstilførsel før dette går innom reanseanlegget.

4.3 STEMMEDAL VASSLAG SA

Frå kjelda i Stemmedalsvatnet går hovudleidning ned til UV-reanseanlegg ved Aspevikvatnet. Hovudleidningsnettet fordeler seg der ifrå innover via Myrvåg og Dragsund til Leikong. I området ovanfor Feirelia på Leikong er det etablert høgdebasseng på 120 m³ og der kotehøgda på topp vasstand ligg på 115 moh.

Utover går det tilsvarande hovudleidning via Tjørnvåg og Stoksund til Jenshomen. Hovudleidning frå Jensholmen til Røyra knyter Stemmedal Vasslag saman med leidningsnettet til Herøy Vasslag.

Stemmedal Vasslag SA hadde pr. juni 2014 eit abonnenttal på 740. 20 av desse er tilknytt grunnvassanlegget m/høgdebasseng (50 m³) på Sandvikskaret.

Tiltaksvurdering: Vasslaget arbeider for tida med eit prosjekt som omfattar både nytt reanseanlegg og utskifting/fornyng av leidningsnettet. Når det gjeld øvrige tiltak for dei næraste åra kan elles nemnast ny leidning rundt Myrvågneset og for ei strekning i Djupvika samt auke av bassengkapasiteten i Feirelia/Leikong.

4.4 NERLANDSØY VASSLAG SA

Frå høgdebassenget (225 m³) vest for vegen opp til Teigetua går hovudleidninga via UV-reanseanlegg ned til bygda og fordeler seg mot Kvalsund og Koparstad.

Nerlandsøy Vasslag SA hadde pr. juni 2014 eit abonnenttal på 270.

Tiltaksvurdering: Vasslaget har på kort sikt ikkje behov for store og omfattande tiltak. Av aktuelle mindre tiltak kan nemnast innkjøp av aggregat for betring av leveringstryggleik og beredskap og investering i kalkreducerande utstyr. Utover dette har også vasslaget fokus på fornyng/oppgradering av brannkummar og fortsatt arbeid med lekasjereduksjon.

På litt lenger sikt ser vasslaget føre seg eit behov for auke av bassengkapasiteten samt å ta del i Herøy Vasslag sine planar for strekninga Fosnavåg – Sævik (evt. via Kvalsund) for på denne måten å styrke leveringskapasiteten til vasslaget sitt dekningsområde.

4.5 KVALSVIKØY VASSVERK SA

Frå høgdebassenget (314 m³) i fjellsida nord for bygda går hovudleidninga via UV-reanseanlegg og sandfilter (kalkfjerning) ned til bygda og fordeler seg til busetnaden i Kvalsvika.

Kvalsvikøy Vassverk SA hadde pr. januar 2015 eit abonnenttal på 91.

Tiltaksvurdering: Vassverket har på kort sikt planar om å styrke døgncapaciteten med 10-15 m³ gjennom etablering av minimum 1 ekstra borhol tilknytt bassenget. Dette behovet har si årsak både i ønskje om å auke bufferen mellom dagens kapasitet og forbruk og å kompensere for ein gradvis redusert kapasitet i dei eksisterande borhola.

4.6 RUNDE VASSVERK BA

Frå brønnen/kummen (60 m³) ovanfor Rundegardane går hovudleidninga austover mot hamna og forsyner busetnad og øvrige aktivitetar i hamneområdet.

Runde Vassverk BA hadde pr. januar 2015 eit abonnenttal på 35.

Tiltaksvurdering: Vassverket har på kort sikt ingen konkrete utbyggingsplanar.

5 KAPASITET, FORBRUK OG LEKASJAR

Tabellen nedanfor gir ein oversikt over kapasitet, forbruk og lekkasjar for dei einskilde vasslaga/-verka. Tala baserar seg på målingar/vurderingar gjort i 2013 og 2014. For dei 2 største vasslaga er kapasitet og forbruk oppgitt i liter pr. sekund medan det for dei øvrige er oppgitt i m³ pr. døgn.

Vasslag/ vassverk	Kapasitet (l/sek)	Kapasitet (m ³ /døgn)	Forbruk (l/sek)	Forbruk (m ³ /døgn)	Lekasjar (i %)
Herøy Vasslag	90 1)		53,1		40
Stemmedal Vasslag	52 2)		11-13		50
Moltustranda Vassverk		3)		3)	4)
Nerlandsøy Vasslag		300		150	30
Kvalsvikøy Vassverk		60		42-50	4)
Runde Vassverk		23		17	4)

Tabell 1: Kapasitet, vassforbruk og lekkasjar for vasslaga/-verka.

- 1) Kapasiteten til kjelda (Mørkevatnet) er oppgitt til 165 l/sek og der Herøy Vasslag har avtale om uttak av inntil 90 l/sek.
- 2) Maks. kapasitet når nytt anlegg er teke i bruk.
- 3) Kapasitet og forbruk er ikkje oppgitt.
- 4) Lekasjetal er ikkje oppgitt.

Frå Moltustranda Vassverk har ein så langt ikkje fått noko informasjon om kapasitet og forbruk. Dersom ein imidlertid forutset at deira forbruk ligg på om lag same nivå som Nerlandsøy Vasslag, er det samla gjennomsnittlege forbruket for alle vassverka på om lag 70 l/sek. Dei 2 største vasslaga står for om lag 94 % av det samla forbruket.

Moltustranda Vassverk, Kvalsvikøy Vassverk og Runde Vassverk opplyser at dei har svært lite eller ikkje påviselege lekkasjar på leidningsnettet. Omgrepet lekkasje dekkjer imidlertid langt meir enn tydelege/påviselege leidningsbort m.v. så normalt sett er det vel grunn til å pårekne lekkasjar i same storleiksorden som for dei 3 andre vasslaga.

Samla sett har Mørkevatnet og Stemmedalsvatnet svært god kapasitet til å dekkje heile forbruket i kommunen i overskueleg framtid, også om ein forutset at ein vesentleg større del av busetnaden enn i dag vert tilknytt felles vassforsyning.

Isolert sett vil imidlertid dei grunnvassbaserte vasslaga/-verka kunne få visse framtidige utfordringar sidan det uansett vil vere ei grense for kor mykje vatn som kan hentast ut av eit avgrensa fjellmassiv. Det kan i denne samanheng nemnast at Kvalsvikøy Vassverk opplyser å ha registrert ei viss senking av grunnvasstanden. Når det gjeld Nerlandsøy Vasslag så har dei rett nok rimeleg god kapasitet på kort sikt, men ei vidare utvikling i det tempo ein har hatt dei seinare år, vil også kunne få konsekvensar her. Grunnvassbaserte anlegg er dessutan meir sårbare for langvarige tørkeperiodar med redusert tilsig enn tilfellet er for eit stort overflatebasseng.

Runde Vassverk synest også å ha ei klar utfordring dersom ein større del av eksisterande busetnad skal forsynast frå anlegget eller det skal tilretteleggast for forsyning av evt. ny busetnad.

6 AVGIFTER

Tabellen nedanfor viser ein oversikt over abonnenttal og gebyr-/avgiftsnivå i dei ulike vasslaga/-verka. Tilknytingsavgifta (andelsinnskotet) er utan mva. medan dei øvrige avgiftene er inkl. 25 % mva. I tillegg til det som går fram av tabellen, har nokre av vasslaga/-verka reduserte avgifter for einslege/pensjonistar samt eit nærare spesifisert gebyroppsett for nærings- og fritidseigedomar.

Vasslag/ vassverk (avgift pr.)	Abonnet- tal	Tilkn.avg. (Ta)	Årsavg. (Åa)	Hytter/ rorbuer	Naust	Forbruk pr. m3 (målar)
Herøy (2015)	2335	8.500.	3.738. 1)	60% av Åa	½ Ta og 550. i Åa	9,75 + 937,50 i fast avg.
Stemmedal (2015)	740	10.000.	6.250.	½ Åa	½ Ta og ½ Åa	
Moltustranda (2014)	180	10.000.	2.250.	½ Åa	½ Åa 2)	
Nerlandsøy (2015)	270	14.000.	2.600.	½ Åa	½ Ta og ¼ Åa	
Kvalsvikøy (2015)	91	15.000.	4.375.	1/1 Ta 3) og 1/1 Åa 4)	2)	
Runde (2015)	35	15.000.	2.500.	½ Åa		8,35

Tabell 2: Vassavgifter 2015

- 1) Avgifta gjeld for hus/leil. mellom 150 og 300 m2. Hus/leil. <150 m2 betalar 2.875. og hus/leil. >300 m2 betalar 5.025.
- 2) For naust, der eigaren har bustadabonnement, er det inga tilleggsavgift.
- 3) Gruppe av rorbuer med same eigar betalar 1 felles tilknytingsavgift.
- 4) Kvar rorbueining betalar heil årsavgift.

For Moltustranda Vassverk har ein ikkje fått tilbakemeldt evt. endringar i avgiftsnivået etter 2014. Som det går fram av tabellen er det ein viss skilnad i avgiftsnivået. Kvalsviksøy og Runde ligg høgast når det gjeld tilknytingsavgifta medan Stemmedal har den klart høgaste årsavgifta. Sistnemnde har mellom anna samanheng med dei store pågåande utbyggingane innanfor vasslaget sitt forsyningsområde.

Økonomien i dei ulike vasslaga/-verka varierar frå rimeleg god til at ein berre har nok til at «hjula går rundt». For fleire av dei kan det vel seiast at avgiftsnivået over tid har vore for lavt i høve til behovet, noko som har redusert mulegheitene for optimal drift og hindra oppbygging av tilstrekkeleg buffer for naudsynte investeringar og større vedlikehaldstiltak.

7 ORGANISERING AV VASSFORSYNINGA

7.1 DAGENS ORGANISERING

Tradisjonelt har alle vasslaga/-verka vore organisert gjennom ulike former for private andels- eller partslag der årsmøtet v/andelseigarane er vasslaget/-verket sitt høgste organ og der eit styre, vald av årsmøtet, står ansvarleg for den daglege drift av vasslaget/-verket.

I følgje opplysningar frå Brønnøysundregisteret er no alle vasslaga/-verka registrert i medhald av § 3-2 i Foretaksregisterlova, Runde Vassverk som foretak med avgrensa ansvar og dei andre som samvirkeforetak.

Felles for samvirkeforetak og andre foretak med avgrensa ansvar er at deltakande partar ikkje står ansvarleg for foretaket sine økonomiske plikter. Oppsett over organisasjonsopplysningar følgjer av tabell 3 nedanfor.

Namn på foretak	Etablerings-dato	Organisasjonsform	Organisasjonsnummer
Herøy Vasslag SA	01.04.1970	Samvirkeforetak	956668824
Stemmedal Vasslag SA	05.03.1966	Samvirkeforetak	970186085
Moltustranda Vassverk SA	31.12.1970	Samvirkeforetak	870059132
Nerlandsøy Vasslag SA	01.01.1965	Samvirkeforetak	970186581
Kvalsvikøy Vassverk SA	20.04.1974	Samvirkeforetak	970548459
Runde Vassverk BA	02.09.1967	Foretak med avgrensa ansvar	992437243

Tabell 3: Dagens organisasjonsform for vasslaga/-verka

Drifta av det einskilde vasslag/-verk er naturleg nok svært avhengig av storleiken på laget/verket og varierar frå meir eller mindre dugnadsbasert verksemd for dei minste til fleire fast tilsette driftspersonar for det største (Herøy Vasslag SA).

7.2 SAMARBEID KOMMUNE – VASSLAG/VASSVERK

Med unntak av Herøy Vasslag og Nerlandsøy Vasslag, som har samarbeidsavtale med kommunen, eksisterar i dag ikkje noko formalisert samarbeid mellom kommunen og dei øvrige vasslaga/-verka. Kommunen v/Anleggs- og driftsavdelinga har imidlertid eit godt og nært samarbeid med nokre av vasslaga/-verka medan slikt samarbeid er bortimot fråverande for andre. Det har ei tid vore arbeidd med å få på plass ein formell samarbeidsavtale for samtlege vasslag/-verk. Av hovudpunkta i det førebelse avtaleforslaget kan ein oppsummere følgjande:

- Det vert slått fast at kommunen har det overordna ansvaret for all vassforsyning og at vasslaga/-verka skal legge kommunen sine arealplanar til grunn i si planlegging og utbygging.
- Dei einskilde vasslaga/-verka har ansvaret for utbygging og dagleg drift innanfor sine respektive forsyningsområde og er høyringspartar ved utarbeiding av nye kommunale planar.
- Vasslaga/-verka skal sikre etablering av tilfredsstillande branndekning medan brannvernet kontrollerar at brannkummar m.v. er funksjonelle og tilgjengelege.
- Kommunen og vasslaga/-verka skal samarbeide om innkjøp av varer og tenester og om registrering og kartlegging av nye anlegg.
- Tilfredsstillande vassforsyning skal vere godkjent av vasslaga/-verka før nye byggeløyve vert gjevne.
- Det skal haldast faste møte (minimum årleg) mellom kommunen og vasslaga/-verka for samordning av drifts- og utbyggingstiltak.
- Vasslaga/-verka skal uoppfordra informere kommunen om hendingar/tiltak m.v. som har betydning/interesse for abonnentane.

7.3 UTFORDRINGAR

Sjølv om det har skjedd svært mykje positivt på vassforsyningssektoren dei siste 10-åra så kan det vel seiast at dei prinsipielle utfordringane i stor grad er dei same i dag. Vassforsyning inngår som del av den grunnleggjande infrastrukturen i eit moderne samfunn og kompetansekravet knytta til produksjon og leveranse av dette viktige næringsmiddelet har berre auka. Leveranse av nok vatn til dei ulike delar av kommunen er dessutan ei viktig forutsetning for ein tilfredsstillande brannberedskap.

Det må påreknast at kompetansebehovet på vassforsyningssektoren vil presse fram ytterlegare krav til organisering og drift som i alle høve dei mindre vasslaga/-verka vil kunne få problem med å dekke.

Dei fysiske utbyggingstiltaka på vassforsyningssektoren må prioriterast i høve til kommunale arealplanar og inngår som ein integrert del av øvrig infrastruktur som skal samordnast og styrast av kommunen. Dette stiller store krav til samhandling mellom aktørane når ansvaret for dei ulike infrastrukturelementa er delt som i dag.

Sjølv om ein ofte snakkar om samordning på VA-sektoren vil ein i dei fleste samanhengar måtte sjå dette som del av ein meir omfattande infrastruktur der også veg, straum, tele/fiber m.v. inngår. Med unntak av ein del hovudelement som sjøleidningar og andre reine samanbindingsleidningar skjer dei aller fleste tiltaka i og i tilknytning til bygging av offentleg veg.

Når det gjeld samordna utbyggingar som nemnt ovanfor, deltek ofte vasslaga/-verka i følgje Anleggs- og driftsavdelinga som ein subsidiert part. Dette vert forklart ved at kommunen i praksis tek alle kostnader med prosjektering og grunnundersøkingar, grunnkjøp og andre erstatningar, arkeologiske undersøkingar m.v. medan vasslaga/-verka betalar for den reine anleggskostnaden ved å ta del i felles grøft.

I samband med den aktuelle problemstillinga som no er oppe til drøfting, vil spørsmålet truleg ikkje vere om framtidens vassforsyning skal baserast på dagens organisasjonsform, men om kva for organisasjon(ar) som må etablerast for å møte framtidens utfordringar. Dei siste års gjennomførte strukturendringar er vel i så måte eit klart teikn på at utviklinga går i retning av større og meir fagleg og økonomisk robuste einingar.

7.4 ALTERNATIVE ORGANISASJONSMODELLAR

Dersom ein samanliknar seg med andre kommunar, både i nærområdet og for øvrig også på landsplan, så er det svært uvanleg at ein kommune på Herøy sin storleik ikkje har ei eller anna form for kommunal organisering av vassforsyninga. Dette betyr nødvendigvis ikkje at eit kommunalt vassverk er det einaste rette for Herøy. Målet må vere å få på plass ei organisasjonsform som på beste måte kan møte framtidens krav til utbygging, vedlikehald og drift innan vassforsyningssektoren.

I det som følgjer har ein peika på 4 ulike organisasjonsmodellar. Innanfor kvar av desse modellane kan det sjølvstøtt vere ein del variantar avhengig mellom anna av lokaliseringa av dei ulike vasslaga/-verka, mulegheitene for dekning av behovet innan sitt område og av behovet for fysisk samordning av til dømes leidningsnettet.

Vidareføring av dagens organisering av vassforsyninga

Dette alternativet inneber, i alle høve på kort sikt, status quo når det gjeld vassforsyninga i kommunen. På noko lenger sikt og med tilvising til det som har skjedd av organisasjonsmessige endringar dei siste åra, så er det nok derimot svært sannsynleg at det vil skje endringar også i tida som kjem. Dette vil imidlertid vere avhengig av at dei einskilte vassverka ser behovet for og ikkje minst har vilje til å ta steg i retning av ei organisatorisk og fagleg meir robust vassforsyning.

Utan endringar vil konsekvensen lett verte at dei største vasslaga/-verka vil kunne makte å møte utfordringane medan dei små truleg vil slite meir i høve til stadig aukande krav. Ein vil nok også heilt klart måtte pårekne aukande utfordringar når det gjeld framtidig samordning av infrastrukturen i kommunen.

Etablering av privat foretak (samvirkeforetak) for all vassforsyning

Dette alternativet inneber at vassforsyninga fortsatt er privat, men basert på ein felles organisasjon. Ei slik organisering vert vurdert til å ha klare fordelar samanlikna med dagens modell. Ein får samla ressursane, noko som naturleg nok gir klart betre forutsetningar for å bygge opp ein vassverkorganisasjon med tilstrekkeleg fagleg og økonomisk tyngde. Det gir også betre høve til å sjå vassverkutbyggingar i samanheng og til samkøyring og samordning av drift og vedlikehald i heile kommunen. Sett frå ein kommunal synsstad vil det sjølvstøtt også vere ein klar fordel å kunne samhandle med ein organisasjon.

Innanfor organisasjonsforma samvirkeforetak er det naturleg nok også mogleg med alternative løysingar basert på dei forutsetningar og utfordringar dei ulike vasslaga/-verka i dag har. Ser ein på Herøy Vasslag og Moltustranda Vassverk så har desse felles kjelde (Mørkevatnet) og felles hovudleidning ned til samleikum. Stemmedal Vasslag er samanknytt med Herøy Vasslag sitt leidningsnett gjennom hovudleidning over Røyrasundet. Ved til dømes å binde saman leidningsnettet til Stemmedal Vasslag og Moltustranda Vassverk frå Stokksund til Moltu (langs FV 10) vil dei 3 her nemnde vasslaga/-verka ha svært gode forutsetningar for ei optimal og samordna vassverkdirift.

Utfordringane for Nerlandsøy Vasslag og Kvalsvikøy Vassverk vil vel mellom anna vere i kva grad dei i framtida maktar å sikre tilstrekkeleg vatn til sine respektive forsyningsområde. Med dei omfattande utbyggingane som skjer innanfor Nerlandsøy Vasslag sitt dekningsområde vil nok ei slik problemstilling kunne verte særleg aktuell her. For Runde vil det neppe vere aktuelt med vasstilførsel utanfrå. Fordelane her vil ligge i å verte ein del av ein felles vassverkorganisasjon.

Som det går fram av vurderingane ovanfor er det fleire forhold som talar for ei samla vassforsyning i kommunen. Det avgjerande spørsmålet vil vel verte om det er tilstrekkeleg vilje til å samordne interessene på tvers av dagens vassverkstruktur og i kva grad kommunen ønskjer å vere pådrivar i ein slik prosess.

Etablering av kommunalt foretak for vassforsyninga

Vurderingane omkring dette alternativet vil på mange område vere samanfallande med eit privat samvirkeforetak. Ein får imidlertid ein organisasjon som vert sterkare knytta til og styrt av kommunen sjølv om eit kommunalt foretak vil operere som ei sjølvstendig eining innanfor sitt ansvarsområde. Den noko nærare tilknyttinga til kommunen må kunne sjåast på som ein fordel når ein vurderar det i høve til framtidige utfordringar med samordning på infrastruktursida.

Med utgangspunkt i det som går fram av kap. 6 om **Avgifter**, der einskilde vasslag/-verk har redusert avgift for til dømes einslege minstepensjonistar, kan det opplyst at her er reglane klare når det er tale om kommunale foretak og naturleg nok også reine kommunale vassverk. Etter *Forskrift om kommunale vass- og avløpsgebyr* kan det ikkje fastsetjast reduserte avgifter for abonnentane med basis i sosial status og/eller pårekna redusert betalingsevne.

Når det gjeld iverksetjing av ein evt. samlande vassverkorganisasjon så er det vel også forhold som talar for at eit kommunalt foretak vil vere lettare å få på plass samanlikna med eit samlande privat samvirkeforetak. Ei slik vurdering inneber ikkje noko nedvurdering av vassverka si samarbeidsevne. Det har kort og godt sin basis i at om kommunen ønskjer ei slik utvikling og set seg i «førarsetet» så vil det vere ein enklare prosess enn om 6 vassverk med ulik ståstad og ulike forutsetningar skal samordne sine interesser.

Etablering av kommunalt vassverk

Med utgangspunkt i dagens drift er dette det mest ytterleggående av dei 4 alternative modellane. Samstundes er imidlertid dette den mest vanlege organisasjonsform for kommunar som er samanliknbare med Herøy. utfordringar og fordelar for eit kommunalt vassverk vil vel på mange område vere samanfallande med eit samvirkeforetak eller eit kommunalt foretak.

Ein vesentleg skilnad må imidlertid understrekast. Eit kommunalt vassverk eller eit kommunalt foretak kan pålegge abonnentar å knyte seg til når dei ligg i rimeleg nærleik til leidningsnett. Denne skilnaden vil innebere klart større sikkerheit for inndekning av utgifter i tilknytning til bygging av nye leidningsanlegg. Gjennom eit kommunalt vassverk vil ein dessutan få full samordning og samkøyring på VA-delen av infrastruktursektoren.

Etablering av eit kommunalt vassverk inneber at organisasjonen må byggast opp som ein del av den kommunale administrasjonen. Dette vil også ha gjensidig positiv effekt. Vassverkorganisasjonen kjem til eit miljø med samanliknbar kompetanse og og det eksisterande fagmiljøet i kommunen får eit betre grunnlag for å utvikle både breidde- og spisskompetanse.

I kap. 7.3 er det vist til eksempel på dagens erfaringar når det gjeld kostnadsdeling mellom kommune og vasslag/-verk i tilknytning til utbyggingstiltak. Dersom ein tek utgangspunkt i føresetnaden om at prinsippa om sjølvkost vert følgd vil det imidlertid ikkje ha økonomiske konsekvensar for kommunen uansett kva organisasjonsform ein legg seg på.

8 VURDERING OG KONKLUSJON

8.1 VASSLAGA/-VERKA SINE VURDERINGAR

Vasslaga/-verka sine vurderingar av den framtidig organiseringa av vassforsyninga byggjer på synspunkt framsett i enkeltvise møte/samtalar med representantar for dei respektive vasslaga/-verka samt med basis i dei innspela dei har kome med i samband med høringsprosessen. I det som følgjer er dette oppsummert i svært forenkla og stikkordsmessig form:

- **Herøy Vasslag** viser til at dei i dag har ein organisasjon og ein kompetanse som oppfyller krava til sikker drift og god vassforsyning og ser for sin del ikkje noko problem med å halde fram som eiga eining. Ei evt. samling til eitt vassverk bør etter deira syn kome som ein naturleg prosess basert på dei mindre vasslaga/-verka sine behov og interesser.
- **Stemmedal Vasslag** er innforstått med at dei vil kunne møte store organisatoriske og driftsmessige utfordringar i åra som kjem ved framhald av dagens driftsform og har ingen prinsipielle motforestillingar til å gå i drøftingar med sikte på etablering av eit kommunalt vassverk. Dei set imidlertid som vilkår at eit kommunalt vassverk må baserast på like vassavgifter for alle deler av kommunen.
- **Moltustranda Vassverk** meiner at dei fungerer godt som sjølvstendig organisatorisk eining og har korkje behov for eller ønskje om å inngå i ei samanslått driftseining. Evt. framtidige utfordringar kan etter deira syn møtast med samarbeid om driftspersonell og felles vaktordningar.
- **Nerlandsøy Vasslag** ser på kort sikt ikkje noko problem med å halde fram som eiga eining og tenkjer seg då dette som ei rein organisatorisk eining med innleige av den praktiske driftskompetansen etter behov. Vasslaget har for øvrig ingen prinsipielle motforestillingar til å gå i drøftingar med sikte på etablering av eit kommunalt vassverk.
- **Kvalsvikøy Vassverk** har heller ingen prinsipielle motforestillingar til å gå i drøftingar med sikte på etablering av eit kommunalt vassverk. Også dei stiller imidlertid som vilkår at dette må baserast på like vassavgifter for alle deler av kommunen.
- **Runde Vassverk** meiner at dei fungerer rimeleg godt som eiga organisatorisk eining og har ingen ønskje om inngå som del av ein større organisasjon.

Av dei 6 vasslaga/-verka i kommunen er det berre Moltustranda og Runde som er konsekvente på at dei ikkje ønskjer organisatoriske endringar. Herøy Vasslag er ikkje negative til å etablere ei større vassverkeining i kommunen, men ein tolkar deira syn til at dette i tilfelle bør baserast på at andre vassverk sluttar seg til Herøy Vasslag og vert ein del av eit utvida privat vassverk. Dei 3 andre vasslaga/-verka er positive til å drøfte etablering av eit nytt vassverk, men dei er rimeleg klare på at dette i så fall bør vere eit kommunalt vassverk.

Anleggs- og driftsavdelinga viser til sine erfaringar med aukande krav og utfordringar når det gjeld samordning av infrastrukturutbyggingar og konkluderar med at ivaretakinga av kommunen sitt overordna ansvar for vassforsyninga samt omsynet til kostnadseffektiv utbygging av infrastruktur, tilseier at ein heilt klart er best tent med eit reint kommunalt vassverk.

8.2 KOMMUNEN SINE VURDERINGAR

Med tilvising til at det så langt berre er gjort politisk vedtak om å vurdere organisasjonsstrukturen vil dei vurderingar og konklusjonar som no følgjer under overskrifta **Kommunen sine vurderingar**, vere basert på administrasjonen sitt syn.

Når ein skal vurdere og konkludere i ei sak som dette må ein ta utgangspunkt i at kommunen har det overordna ansvaret for vassforsyninga. Dette betyr ikkje at kommunen har plikt til å drifte vassverk, men det inneber at kommunen har plikt til å påsjå at verksemda er organisert og drifta på ein slik måte at innbyggjarar og næringsliv er sikra ei god og sikker vassforsyning.

Det kan for øvrig nemnast at endringane i *Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg*, som vart iverksett i 2012, slår fast at nye vassverk skal vere kommunale, at eksisterande vassverk berre kan overdragast/seljast til kommunen og at samanslåing av vassverk er avhengig av godkjenning frå kommunen. Lova inneber såleis ei klar dreining i retning av kommunal vassverkdrift.

Vassverkstrukturen

Når ein skal legge planar for den framtidige vassforsyninga i Herøy så ser ein det som eit lite aktuelt tema å gå inn i vurderingar med formål å halde fast på dagens organisasjonsstruktur. For det første tilseier den historiske utviklinga fram til no at slik vert det uannsett ikkje og dessutan så ligg det i mandatet for utgreiinga at ein skal vurdere «ny struktur».

Resultatet av å ikkje planlegge «si eiga» framtid vil då lett kunne verte, slik ein har tidlegare erfaringar frå, at behov dukkar opp og må løysast som følgje av kortsiktige økonomiske og/eller driftsmessige utfordringar. Naudsynte prosessar vert då gjerne meir kompliserte enn om ein nyttar litt «føre var»-tenking.

Omsynet til å kunne bygge opp ein organisasjon med tilstrekkeleg breidde- og spisskompetanse talar klart for at ein samlar seg i ei større eining. Av dagens vasslag/-verk er det berre Herøy Vasslag som er store nok til å kunne forsvare fast tilsett driftspersonell og sjølv dei er ikkje store nok til å kunne gi grunnlag for ei tilfredsstillande vaktordning.

Det er all grunn til å pårekne at krava til kvalitet og sikre leveransar av drikkevattn fortsatt vil auke, noko som ytterlegare understrekar behovet for ein organisasjon som gir tilstrekkeleg fundament for nok og rett fagkompetanse.

Det ligg mykje engasjement og innsats bak den vassforsyninga ein i dag har rundt om i dei ulike bygdelaga og denne utgreiinga har på ingen måte til hensikt å underkjenne dette arbeidet.

Basert på vasslaga/-verka sine egne erfaringar er det imidlertid ikkje lenger like lett å rekruttere nye generasjonar som er villig til å bruke nok tid og krefter på vassverkarbeid. I mange tilfelle vil såleis vassforsyninga vere avhengig av engasjerte einskildpersonar og dess mindre vasslaget/-verket er, dess meir sårbart vert det. Vassforsyningsdrift etter dagens og framtidens krav er avhengig av kontinuitet over tid i alle ledd.

Dersom ein ser på den fysiske infrastrukturen innan vassforsyninga så er i dag 3 av vasslaga/-verka samanbundne på ulik vis. Moltustranda Vassverk og Herøy Vasslag har felles kjelde og felles hovudledning ned frå kjelda og Stemmedal Vasslag og Herøy vasslag er samanbundne med ledning over Herøyfjorden og kan såleis gjensidig forsyne kvarandre, i alle høve innanfor deler av sine respektive dekningsområde.

Med ei framtidig ledning frå Moltustranda til Stokksund, noko som mellom anna var tema i den forrige hovudplanen, vil forsyningsfleksibiliteten verte ytterlegare styrka. Nemnast kan også at Herøy Vasslag har til vurdering ny sjøledning frå Fosnavåg til Sævik og at det i denne samanheng vil kunne vere aktuelt å knyte seg på og styrke forsyninga til Nerlandsøy Vasslag. Sett på bakgrunn av ovannemnde status og mulegheiter er det såleis rimeleg naturleg å tenkje seg desse 4 vasslaga/-verka som grunnstamma i eit nytt fellesvassverk.

For Kvalsvikøy og Runde Vassverk ligg det ikkje til rette for noko fysisk samanknytning med dei øvrige vasslaga/-verka, i alle høve ikkje på kort sikt. Samstundes er desse dei minste og kanskje dei som vil ha ekstra behov for å ta del i kompetansen som eit nytt fellesvassverk vil representere. Det vil sjølvsagt også vere argument som talar for at desse vassverka held fram som egne einingar, men om ein ser utviklinga og behova på noko sikt, er ein frå kommunen si side rimeleg klar på at eit samla fellesvassverk vil vere den rette måten å møte framtida på også for desse.

Privat eller kommunalt vassverk

Dersom ein tek utgangspunkt i eit framtidig vassverk beståande av samtlege eller evt. fleirtalet av dagens vasslag/-verk vil neste tema dreie seg om organisasjonsform, privat, kommunalt foretak eller reint kommunalt vassverk. Alle dei her nemnde organisasjonsformene vil isolert sett vere likeverdige med tanke på oppbygging av tilfredsstillande fagkompetanse. Nemnast må imidlertid at eit kommunalt vassverk eller eit kommunalt foretak vil ha høve til å pålegge abonnentar å knyte seg til leiingsnett, noko eit privat vassverk ikkje har.

Ved etablering av eit privat fellesvassverk vil sjølv sagt alle vasslaga/-verka gå inn i drøftingane/forhandlingane som likeverdige partnarar, men det synest likevel naturleg at Herøy Vasslag må vere basis og hovuddrivkrafta bak ein slik samordningsprosess. Eit privat fellesvassverk bør primært omfatte samtlege vasslag/-verk, men må i alle høve som eit minimum omfatte den grunnstamma på 4 vasslag/-verk som vist til tidlegare.

I samanlikninga mellom kommunalt foretak og reint kommunalt vassverk vel ein å sjå bort frå det førstnemnde alternativet. Isolert sett er alternativa likeverdige med omsyn til grunnlaget for oppbygging av fagkompetanse, men eit kommunalt vassverk vil i tillegg gi grunnlag for ei endå betre samordning av infrastrukturkompetansen innan VA-sektoren i kommunen.

Nemnast bør også at det i ei tid der det vert stilt spørsmål ved det «demokratiske underskotet» i interkommunale, men også kommunale foretak, kan det kanskje verke uheldig å opprette nye. Eit kommunalt foretak vil trass alt vere ein organisasjon «på sida av systemet», men der kommunen framleis sit med det økonomiske ansvaret.

Til slutt kan ein peike på eit moment som kanskje ikkje bør tillegkast altfor stor vekt, men som likevel kan nemnast. I den foreståande kommunesamanslåingsprosessen vil det på eitt eller anna tidspunkt verte tale om samling/fordeling av arbeidsplassar innan dei ulike kommunale tenesteområda. Det vil i ein slik samanheng vere rimeleg naturleg at dei ulike kommunane sine sterke og svake sider vert tillagt ein del vekt. Eit veldrive og fagleg kompetent vassverk vil i alle høve ikkje vere negativt i høve til det ein her gjerne kallar for posisjonering.

I samband med formannskapet si behandling i F-sak 56/15 og såleis i forkant av høyringsprosessen, vart spørsmålet om evt. endring av vassverkstrukturen avgrensa til følgjande 2 alternativ:

1. Etablering av eit privat fellesvassverk basert på alle eller evt. eit fleirtal av dagens vasslag/-verk.
2. Etablering av eit samlande kommunalt vassverk, organisert som del av den øvrige kommunale verksemda på VA-sektoren.

Samanslåings-/samordningsprosessen

Ein prosess fram mot samanslåing av dei private vasslaga/-verka eller etablering av eit kommunalt vassverk vil uansett måtte ta noko tid sidan det er mange ulike forhold som må førebuast, avklarast og samordnast. Realistisk sett må ein nok sjå fram mot 2020 før ein evt. ny organisasjon er på plass og i drift. Det vil også i høgste grad vere avhengig av vasslaga/-verka sin vilje til og ønskje om endringar. Dersom eitt eller fleire av vasslaga/-verka ikkje har ønskje om endringar eller om viljen til evt. samanslåing/samordning er gjort avhengig av ei konkret løysing, vil prosessen kunne verte ekstra krevjande. Basert på samtalar med og høyringsinnspel frå vasslaga/-verka veit ein at ovannemnde er ein del av dagens realitet.

Av dei vasslaga/-verka som heilt klart må inngå i eit nytt samla vassverk, er eitt (Moltustranda) negativ til organisasjonsendringar medan eit anna (Herøy) på sett og vis stiller seg avventande i forhold til at dette bør skje når dei øvrige vasslaga/-verka har ønske om ei slik samordning. Når ein så veit at dei 3 vasslaga/-verka (Stemmedal, Nerlandsøy og Kvalsvikøy) som er positive til ei mogleg samanslåing, prioriterar eit kommunalt vassverk, så vurderar ein det som lite sannsynleg at det vert teke noko initiativ til ein samanslåingsprosess fram mot eit privat fellesvassverk.

Dette tilseier at prosessen fram mot eit nytt samla vassverk må skje etter initiativ frå og vere styrt av kommunen og at målet må vere eit kommunalt vassverk. Frå administrasjonen si side meiner ein også, uavhengig av ovannemnde, at eit kommunalt vassverk er den beste løysinga å møte framtida med enten ein ser det ut frå faglege eller praktiske (samordning) kriterie. Dersom ein har tiltru til at målet er rett er det dessutan viktig å starte prosessen snarast mogleg. Tidlegare erfaringar burde tilseie at det er betre å førebu framtida enn å vente på framtida.

8.3 KONKLUSJON/TILRÅDING

Frå administrasjonen si side vil ein konkludere med å tilrå at det i samråd med vasslaga/-verka vert igangsett ein prosess med sikte på å førebu samanslåing dagens private vasslag/-verk til eit samla kommunalt vassverk. Det bør elles vere eit mål at eit nytt vassverk er etablert og i drift seinast innan 2020.